

Jurzyca: Holý zadok diskusie o dôchodkoch

Manažér spoločnosti spravujúcej dôchodky spieval v ženských šatách, novinári píšuci o dôchodkovom zabezpečení sú nevzdelanci a prvý pilier má holý zadok. Tak akosi by nemalo vyzerat' ťažisko diskusie o jednej z najdôležitejších častí pravidiel našej spoločnosti - o systéme dôchodkového zabezpečenia, uviedol riaditeľ INEKO Eugen Jurzyca v článku pre PRAVDU.

Zodpovednosť za to majú všetci jej účastníci, predseda vlády a najpopulárnejší politik vari väčšiu ako ostatní. Iste nie menšiu, či dokonca najmenšiu. Emocionálna prestrelka je síce pre verejnosť príťažlivá, ale to je súčasne aj jej jediný prínos. Dobrému rozhodnutiu skôr uškodí, ako pomôže.

Hazard s číslami

Vláda pripravuje "stratégiu komunikácie", ktorá má do výmeny názorov výrazne vstúpiť. Verme, že aj zodpovedne. Určite by mala vychádzať z verejne dostupnej analýzy zameranej na dve základné oblasti. Po prvé na to, ako zadlžia ľudia starší ako 50 rokov ľudí mladších a ešte nenarodených, ak sa presunú sporitelia z udržiavateľného druhého piliera medzi poistencov do dlhodobu neudržiavateľného prvého piliera Sociálnej poisťovne.

Po druhé by sa analýza mala sústrediť na to, pre koho je výhodné ostať v prvom pilieri a pre koho je lepšie kombinovať oba piliere. Vláda síce o týchto témach zásadne diskutuje, zatiaľ však hrá prevažne len hru na emócie, bez toho, aby sa odvolávala na verejne dostupné prepočty. Prezентuje pritom postoje, ktoré sú často v rozpore s faktmi, analýzami a kalkulačkami, ktoré boli či sú voľne dostupné na internete, a teda ktokoľvek si môže skontrolovať ich metodiku, ako aj to, z akých predpokladov sa pri nich vychádzalo. Pri takomto dôležitom rozhodovaní veru nestačí len povedať, že demografickou krízou netreba strašiť, že "predpokladá sa to až v roku 2036" (Viera Tomanová). Podľa prognózy Výskumného demografického centra (2007) totiž "celkovo možno skonštatovať, že obdobie najbližších 20 rokov bude charakterizované kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia ...po roku 2025 sa procesy úbytku a starnutia obyvateľstva začnú výrazne zrýchľovať. Isté je tiež, že takýto vývoj počtu a štruktúry obyvateľstva bude mať ďalekosiahle vplyvy na fungovanie spoločnosti".

Nestačí ani konštatovať, že sporenie sa oplatí iba ľuďom, ktorí zarábajú aspoň 29-tisíc korún, ich príjem sa bude valorizovať a sporiť budú aspoň 25 až 30 rokov (Robert Fico). Ak chce toto niekto tvrdiť, musí najprv vysvetliť, prečo by sa pri nízkom plate malo sporenie (druhý pilier) vyplácať dlhodobo menej ako zásluhové poistenie (prvý pilier). Veď v skutočnosti platí skôr opak - v prvom pilieri bude od roku 2014 platiť plná zásluhovosť (kto málo zarábal, dostane menej na dôchodkoch), pričom dôchodky z neho budú poberať ľudia až do smrti. A tá v priemere prichádza skôr u ľudí, ktorí mali v produktívnom veku nižšie platy. Na dôchodku teda dostanú menej preto, lebo mali nižší plat, a ešte aj preto, lebo v priemere žijú kratšie. Ak ostanú iba v prvom pilieri, prispejú ľuďom s vyššími platmi.

Nielen dôchodky sú drahé

Komunikačná stratégia vlády by mala odpovedať na základe zverejnených prepočtov aj na otázku, aký vplyv na verejné financie, a teda aj na schopnosť vyplácať dôchodky z prvého piliera, budú mať niektoré (prípadne) splnené sľuby vlády. Napríklad veľké projekty na výstavbu diaľnic, zníženie spotrebnej dane na pohonné látky, odškodnenie klientov nebankových subjektov, zníženie DPH na vybrané potraviny, energie, lieky, sociálne služby, služby na podporu vzdelávania, vedy, spätná kúpa akcií niektorých spoločností štátom atď., atď. Môžeme si síce pomyslieť, že spomínané sľuby neboli myslené vážne, lenže potom sa musíme opýtať, či je myslený vážne sľub, že dôchodky z prvého piliera (Sociálnej poisťovne) bude štát vyplácať tak, ako to dnes naznačuje.

Nevyhnutným podkladom pre komunikačnú stratégiu vlády by mal byť aj plán na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti prvého piliera. Myslím, že ten nebude možný bez toho, aby spoločnosť akceptovala pravidlo, že čím dlhšie budeme žiť, tým neskôr budeme odchádzať do (štátom garantovaného) dôchodku. Sú to všetko ťažké témy, verejná diskusia by sa im však nemala vyhnúť.

Predsedia vlád úspešných krajín obyčajne prezentujú zodpovedné stanoviská a prezentujú ich zodpovedným spôsobom. Robia to tak preto, lebo sú to práve oni, ktorí v konečnom dôsledku doplatia viac na spustenie špirály emócií, nepresností, demagógie, klamstiev a nespoľahlivých informácií v diskusiách o usporiadaní spoločnosti, ako ich stranícki a názoroví oponenti. Pri takých diskusiách stráca totiž celá krajina a za ňu majú ľudia vo vláde predsa len väčšiu zodpovednosť ako ľudia mimo nej.

Premiér by mal časť svojej energie presunúť z boja proti názorovým oponentom na boj v prospech krajiny. Je napríklad čudné, že si predseda vlády dokáže od svojich kolegov zistiť informácie o platoch, vzdelaní a iných podrobnostiach zo života ľudí s inými názormi či záujmami, ako má on, ale informácie o chystaných miliardových tuneloch v štátnej správe sa dozvie až ako jeden z posledných. Aj to až z novín.

Nebolo by dobré, keby takto fungovala aj stratégia komunikácie vlády o dôchodkovom zabezpečení. V záujme krajiny a iste aj vlády je, aby kvalitne vyargumentovanými tvrdeniami a pravdivými faktami zásobovala najmä ona verejnosť, nie verejnosť ju.

Eugen Jurzyca,
autor je riaditeľ INEKO (Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy)